

Rolul traducerilor în comunicarea culturală din spațiul european

Punerea alături a celor doi termeni, traducere și globalizare, demonstrează că traducerea de literatură poate funcționa și chiar trebuie să funcționeze (conform imperativelor formulate și în cadrul *Conferinței asupra traducerii literare și culturii organizată de Comisia Europeană, 20 aprilie 2009, la Bruxelles*) ca liant între culturile lumii, prin mediere lingvistică și poate asigura trecerea valorilor estetice și culturale între acestea, precum și conștientizarea universalului din limbă, care duce, pe de-o parte la particularizarea limbii în contextul lingvistic general, și pe de altă parte, la căutata și / sau „hulita” globalizare cultural- lingvistică. Abordarea amplei și controversatei probleme a traducerilor dintr-o limbă în alta nu este o întreprindere facilă, ci dimpotrivă, presupune multiple și complexe dificultăți sesizate, de altfel, de majoritatea cercetătorilor care au abordat-o anterior. Prin intermediul traducerilor se construiesc valoroase punți spirituale peste imense goluri de cunoaștere, popoare și culturi se apropie, se interferează și se îmbogățesc reciproc. Cum este foarte bine cunoscut, traducerile constituie principala modalitate de apropiere față de un scriitor străin; numai prin intermediul lor diversitatea creativă a omenirii se face cunoscută și devine fecundă într-o altă arie lingvistică și într-un nou mediu receptor. Pe de altă parte trebuie semnalat încă un aspect extrem de important - subliniat și de *Traian Herseni* în lucrarea sa *Sociologia literaturii: pătrunderea unei literaturi în alte spații geografice și culturale este favorizată de existența „unei corespondențe între opera literară și necesitățile sau cerințele literare ale acestor spații”*. În sprijinul acestei idei vine și aserțiunea lui *Leonard Orban*, comisar european pentru multilingvism. „Traducerea ocupă un loc aparte în universul multilingvismului. Prea des uitată sau insuficient prețuită, traducerea constituie veriga de legătură dintre culturi și dintre diverse limbi. Traducerea este codul de acces la o veritabilă comoară a lui *Ali Baba*, cuprinzând culturile lumii, inteligența și cunoașterea umană în toată varietatea lor. Traducerea este o metodă de neînlocuit pentru schimburi personale, culturale, sociale sau economice. (...) Literatura și traducerea reprezintă o deschidere către lume, facilitând circulația scrierilor, ideilor și culturilor. Traducerea literară este ea însăși o formă de creație. Este o artă de bijutier al dialogului între culturi.” Văzut prin prisma globalizării, fenomenul traductiv nu trebuie perceput asemeni unui „tăvălug” distrugător al identității culturale, sau a unui agent care aruncă valorile unui popor într-o nemeritată uitare, ci, din contră, alegem să considerăm traducerea drept un facilitator al înțelegerii *Celuilalt*, al pătrunderii în lumea *Celuilalt*, ceea ce nu poate însemna decât o îmbogățire pe toate planurile. E de bun augur faptul că există oameni de cultură care înțeleg că mondializarea în cultură obținută, așa cum încercăm să demonstrăm, prin traduceri literare dintr-o limbă în alta, are, totuși, efecte benefice asupra tezaurului literar al unui popor. În urma operațiunilor traductive care, generează atâtea controverse, se pare că toți factorii implicați au numai de câștigat. Toate aspectele controversate nu fac decât să întărească ideea importanței pe care fenomenul traducerii o ia în contextul socio-cultural-lingvistic, a interesului pe care subiectul în discuție pare să-l fi ridicat printre specialiștii care au întors problema pe toate părțile. Indiferent dacă părerile lor au fost sau nu congruente, se pare că opinia conform căreia o traducere poate fi percepută drept o formă de îmbogățire, din mai multe puncte de vedere, este una qvasiunanimă. „Supunerea materiei lexicale voinței și talentului unui traducător avizat a fost totdeauna un câștig pentru cultura limbii și pentru lărgirea ariei semantice a vechiului tezaur, orice traducător aducând un anumit număr de termeni noi impuși de continua înnoire a conceptelor, a civilizației, a limbajului internațional. Se operează astfel, în traduceri, asimilări în două direcții esențiale pentru dezvoltarea tezaurului expresiv al limbii naționale: cantitativ – prin acumulări de termeni noi, prin actualizarea de cuvinte uitate (...); calitativ – prin crearea semnificațiilor figurate, plasticizând ideea prin conotații capabile să dea relief mai viu contextului, înnobilând limbajul literar al traducerii (...).”

Dacă în literatura română a apărut un număr atât de impresionant – nu numai din punct de vedere cantitativ ci și calitativ – de traduceri din marile literaturi ale lumii, primite cu nedismulat entuziasm și remarcabilă aviditate de lectură și cunoaștere de cititorul român contemporan, este pentru că a existat o *necesitate obiectivă* pentru acest gen de lectură/artă care a găsit la noi un teren deosebit de fertil și un amplu spațiu de manifestare. Succesul unei anumite opere literare traduse nu poate fi deloc un fenomen întâmplător, ci este rezultatul firesc al așteptărilor și cerințelor preeminente la un moment dat în cultura respectivă.

Cercetarea traducerilor și a receptării lor în literatura română constituie un element indispensabil înțelegerii adecvate și aprecierii corecte al fenomenului mai amplu de receptare a unei literaturi într-o altă literatură. În procesul de receptare a dramaturgiei americane în România, rolul, importanța și valoarea de necontestat a traducerilor – ca dimensiuni cultural-spirituale majore – nu pot fi în nici un caz negate, neglijate sau ignorate, pentru că ele reprezintă, la fel ca în toate literaturile lumii, calea cea mai eficientă de contact cu opera oricărui scriitor străin. Prin urmare, semnificația și consecințele traducerilor de literatură universală în limba română asupra propriei noastre literaturi se cer corect evaluate și abordate dintr-o perspectivă modernă mai amplă și mai flexibilă, în special dacă luăm în considerare faptul că circulația și răspândirea valorilor universale se desfășoară în cadrul unui proces de mare complexitate și dinamism, o infinitate de necunoscute, incertitudini sau paradoxuri ce scapă ușor unei analize de suprafață. În viața culturală și literară românească, traducerile au suscitât un interes constant de-a lungul timpului, dar cu destule fluctuații în modul de evaluare a funcției, menirii, originalității și creativității lor specifice. Abordarea acestui fenomen a cunoscut importante progrese odată cu apariția preocupării distincte pentru studiul receptării operei literare și a efectului produs de aceasta asupra cititorului. Reconstituirea „orizontului de așteptare” al publicului receptor, formulat de *Hans Robert Jauss*, în lucrarea *Pour une esthétique de la réception* (1978) – apărută în românește în 1983, cu titlul *Estetica receptării. Experiența estetică și hermeneutica literară*, pune într-o nouă lumină fenomenul traducerilor literare, sporindu-le în mod considerabil dimensiunea și meritele. „Experiența literară a lectorului – afirmă Jauss – intervine în orizontul de așteptare al vieții sale cotidiene, orientează și modifică viziunea sa asupra lumii și, în consecință, reacționează asupra comportamentului său social”. Experiența estetică literară a unui cititor nu trebuie rezumată doar la tezaurul literar național, ci implică obligatoriu creația literară universală. În acest context, valoarea și însemnătatea traducerilor crește în mod indiscutabil, după cum sublinia și *Gelu Ionescu* în ampla și valoroasa sa contribuție la cercetarea fenomenului în discuție, intitulată *Orizontul traducerii* (1981). În opinia sa, literatura română a cunoscut o adevărată „revalorizare” din perspectiva literaturii universale care a influențat-o și a îmbogățit-o constant, implicit sau explicit prin intermediul traducerilor. „Oricât de mare ar fi numărul volumelor ce se traduc azi sau au fost traduse în ultimele decenii, această creștere – susține *G. Ionescu* – nu s-a făcut în detrimentul numărului sau valorii volumelor de literatură originală. Dar un orizont de așteptare îmbogățit, pregătit de circulația atâtor capodopere în toate genurile, a putut să se răsfrângă chiar și asupra clasicilor literaturii române, producând o *revalorizare prin confruntare* (s. n.), descoperind astfel actualitatea unor autori români mai neglijați la apariție, revelând, când a fost cazul, alte fețe ale originalității scriitorilor noștri din trecut”. Traducerea marilor capodopere ale literaturii universale în limba română s-a dovedit extrem de benefică și stimulentă pentru creatorii noștri autohtoni, cărora le-a oferit „modele și criterii” de mare rigoare și exigență cu repercusiuni vizibile asupra propriei creații în materie de originalitate și

calitate a actului lor creator. De aceea, literatura română a absorbit atât valorile literaturii naționale, cât și pe cele ale patrimoniului universal într-un proces de „simbioză”, confruntare și completare reciprocă, al cărei efect pozitiv se reflectă permanent în îmbogățirea și devenirea orizontului de așteptare al cititorului sau publicului contemporan. „Cum se spune că o influență nu e receptată și nu devine activă decât dacă terenul e apt pentru a o recepta, fiindu-i necesară această receptare și această activare, tot astfel – conchide autorul român – putem spune că o traducere nu devine activă într-o literatură decât atunci când acea literatură o invocă ca element activ pentru originalitate. Prin traduceri, aducem unei literaturi naționale trecutul întreg al literaturii, trecut oricând resuscitabil și mereu invocabil; maturitatea unei literaturi nu se poate consolida fără împrumutarea ei și a limbii ce-o exprimă, cu valorile universale de care e genetic legată”. O pledoarie sinceră, bine argumentată în favoarea traducerii, care consacră triumful practicii asupra teoreticului conferindu-i stima și prețuirea pe care o astfel de muncă le merită.

Originea traducerilor se pierde în noaptea timpului, dar cu toate acestea ele n-au încetat să-și demonstreze funcția și valențele - de la primele traduceri ale Bibliei în variate limbi, la cele mai avansate tipuri de traducere. Avem în vedere, în principal, *traducerea asistată de calculator*, care cu siguranță va deveni un „loc comun” în ultra informatizat mileniul al treilea.

Acest proces de informatizare a actului traducerii a început imediat după încheierea celui de-al doilea război mondial, mai exact prin anul 1949, când cele două superputeri mondiale - *S.U.A.* și *U.R.S.S.* - au lansat veritabile *programe de traducere automată* motivate prin nevoia stringentă de informare rapidă și corectă. Se afirmă că prin sistemul ruso-englez denumit *SYSTRAN*, instalat în urmă cu aproximativ treizeci de ani la baza aeriană *Wright Patterson* din *S.U.A.* se poate efectua traducerea a circa 18 milioane de cuvinte pe an, de o calitate satisfăcătoare, având drept scop principal informarea științifică, tehnică, economică, financiară sau de ordin militar. Se impune următoarea precizare: ceea ce se produce automat, computerizat sunt traduceri brute destinate unei revizuirii ulterioare, realizate de către traducători specializați. Astfel de sisteme nu mai sunt singulare în zilele noastre. Există zeci de exemple de acest tip - fie ele japoneze, americane, germane sau franceze - axate cu precădere pe limbile engleză, germană sau franceză. În aceste cazuri, traducerea se efectuează cu ajutorul unor utilizatori care uzează de informațiile preluate din dicționare bilingve și stocate în adevărate baze de date conținând diferiți termeni, sinonime, antonime, colocații, construcții idiomatice și chiar așa numite „bitexte” - care includ atât texte propriu-zise, cât și traduceri, ce vor deveni accesibile după prelucrarea textului.

Până a se ajunge, însă, la acest remarcabil progres, personalități marcante ale culturii europene și universale s-au aplecat cu interes și răbdare asupra domeniului traducerii, uzând de binecunoscute mijloace tradiționale de abordare și oferind posterității bogate și dense comentarii cu variate implicații în plan estetic și literar. Astfel, meritele și utilitatea traducerilor în diferite momente ale dezvoltării culturale a societății omenesti au fost în mod repetat revelate și recunoscute, chiar dacă au generat nenumărate dispute și controverse. Curiozitatea și interesul diferitelor popoare de a se deschide spre alte lumi, spre alte universuri cu mentalități, moravuri și trăsături specifice, mai puțin cunoscute, s-au intensificat sensibil începând cu *Renașterea*. În secolul al XVI-lea este consemnată apariția traducerilor pe scară largă în *Europa* ca urmare a unor necesități culturale obiective. Ele devin incontestabile căi de comunicare, înțelegere și prețuire reciprocă, la nivel individual și național. Mai mult, pe lângă stimularea concordiei și prieteniei între popoare,

traducerile și-au reiterat rolul pozitiv și în stimularea creației artistice, a schimbului de idei, teme și diverse mijloace de realizare artistică influențând în mod benefic progresul cultural și spiritual al omenirii. Goethe, preocupat de acest domeniu întreaga sa viață, a abordat și exprimat metaforic tema traducerii în multe din lucrările sale, inclusiv în câteva poezii. Dintr-o scrisoare adresată lui *Thomas Carlyle* - remarcabil prozator și critic literar englez care se dedică prin traduceri, studii (*Faust*, *Viața lui Schiller*) eseuri, limbii și filozofiei germane - în anul 1827, reținem următoarea apreciere de valoare: „Orice s-ar spune despre imperfecțiunile unei traduceri ea rămâne una dintre cele mai importante și valoroase preocupări din lume”. Indiscutabil, munca de traducător presupune cunoaștere și efort susținut, iar gradul sporit de dificultate al actului traducerii decurge în primul rând din necesitatea imperioasă ca traducătorul să nu caute doar echivalenți adecvați redării unui anumit context situațional sau cultural, ci să realizeze transferul în limba țintă a întregului univers de idei și sentimente ilustrat și transmis de original. Aceasta nu se poate înfăptui decât ca urmare a unei atente analize și interpretări a operei originale, care să faciliteze descoperirea atributelor particulare, specifice ale culturii textului sursă - condiție absolut indispensabilă transunerii lui corecte într-un alt context cultural. Altfel spus, traducătorul trebuie să găsească căile și metodele cele mai potrivite pentru a exprima aceeași realitate prin intermediul culturii receptoare, în acest mod el devenind un adevărat mediator nu numai între două limbi diferite, ci și între două culturi diferite. Constatările enunțate mai sus nu sunt deloc singulare, ci dimpotrivă ele ilustrează în mod indubitabil un truism, care a fost exprimat de altfel, în repetate rânduri de marea majoritate a celor care s-au „aventurat” pe drumul spinos al traducerii încă din secolele al XVI-lea și al XVII-lea. Ne referim la primii noștri traducători de texte religioase care au caracterizat această adevărată „aventură a spiritului,” care este traducerea, ca fiind „anevoioasă”, extrem de „greă”, „cu mult greu” sau „cu nevoie” îndeplinită, cum de altfel reiese și din afirmația lui *Radu Greceanu*, al cărui nume stă alături de *Nicolae Milescu* și *Dosoftei* pentru importanta sa contribuție la traducerea *Bibliei de la București* în limba română, în anul 1688: „cu greu iaste a tălmăci neștine singur, despre limba elinească spre cea rumânească [...]. Iară eu am iscodit și în tot chipul m-am nevoit a nu lăsa nici un cuvânt ca să nu dea întru înțelegerea limbii noastre cei rumânești”.

La rândul său, *George Steiner*, renumitul exeget al problematicii generate de traduceri, ajunge la o concluzie similară în faimoasa sa lucrare *După Babel*: „Repetarea unei cărți deja existente într-o limbă străină constituie „sarcina misterioasă” a traducătorului și este o muncă grea. Ea este irealizabilă dar - în același timp - trebuie încercată. Realizarea unui text identic cuvânt cu cuvânt cu originalul (făcând din traducere o transcriere perfectă) depășește ca dificultate imaginația omenească. Când traducătorul, care nu ia în considerare timpul și reconstruiește *Turnul Babel*, este aproape de reușită, trece în acea stare de reflectare care este descrisă în «Borges și eu». [...]. Un adevărat traducător știe că efortul său aparține «uitării» (fiecare generație, retraduce, în mod inevitabil), sau «celuilalt», umbrei sale inspiratoare, precedente. El nu știe «care din noi rescrie această pagină». În această „ignoranță transsubstanțială...” rezidă chinul acestei întregi activități de traducere, dar și singura reparație pe care o putem aduce *Turnului* distrus”. Două puncte de vedere extrem de onorante, pentru toți cei angrenați în delicata activitate a traducerii, deoarece, pentru a fi de calitate, o traducere presupune - pe lângă efort, neobosită căutare, pregătire și perfecționare de durată, un acut simț al limbii și un exercițiu susținut în folosirea corectă atât a limbii sursă, din care se traduce, cât și a limbii țintă. Cu alte cuvinte, e nevoie de competență, perseverență și intuiție în selectarea cuvântului și a expresiei celei mai adecvate, menite să redea cât mai fidel și mai sugestiv

spiritul și stilul originalului, și chiar să-l îmbogățească cu valențe și nuanțe noi, atunci când traducătorul este și artist. Apreciem că o abordare corectă a traducerii trebuie făcută din mai multe perspective, pentru că a traduce înseamnă a interpreta și a analiza originalul dintr-o multitudine de unghiuri și puncte de vedere: cel al lingvisticii, semanticii, pragmaticii, semioticii, contextului cultural sau al competenței de comunicare.

Alexandru Dima remarca, în articolul *Valoarea reprezentativă a traducerilor și circulația lor în Republica Socialistă România*, publicat în „Gazeta literară”, următoarele: ”în fond problema traducerii e una de adaptare la limba națională în care se transpune o operă, și strădania cea mai atentă a traducătorului constă în a realiza operația cu cât mai puține pierderi de conținut și de imagini, fără a se putea evita, firește, dispariția sonorității limbii originale, element atât de prețios, mai ales în domeniul liric. Însemnând prin urmare, în primul rând, adaptarea la limba națională în care se traduce și la spiritul ei, ambiția majoră rămâne reprezentarea conținutului de idei și sentimente ale operei și a cât mai multor mijloace formale utilizate de autor”.

Astfel de preocupări au fost mereu prezente în cultura noastră care a cunoscut perioade succesive de acceptare - uneori excesivă - a traducerilor și adaptărilor din diferite limbi, dar și de respingere a acestora sub diferite pretexte mai mult sau mai puțin întemeiate. Dacă acceptăm că valorile culturale sunt bunul comun al întregii umanități, atunci rostul și funcția traducerilor devin imense, atât prin selecția pe care o operează, cât și prin performanțele lor

intrinseci. O bună strategie culturală de ansamblu va avea în prim plan politica traducerilor și a lucrărilor de critică literară universală menite să joace un rol primordial în procesul receptării.

Cât despre receptarea literaturii americane în cultura noastră, după cum relevă o analiză a activității editoriale din țara noastră, pe parcursul mai multor decenii, aceasta s-a realizat în mod diferit în anumite momente istorice. În secolul al XIX-lea asistăm la o receptare sporadică, nesistematizată și neselectivă – *Maiorescu* publica în 1891 un grupaj de traduceri din *Bret Harte*, romanul științifico-fantastic cu implicații sociale al lui *Edward Bellamy*, *Looking Backward – 2000-1887* (În anul 2000 – *O privire retrospectivă din anul 2000 asupra secolului nostru*), la puțin timp după publicarea lui în *Statele Unite*, iar *Coliba unchiului Tom* de *Harriet (Elisabeth) Beecher Stowe* apare la Iași în 1853 în tălmăcirea lui T. Codrescu, însoțită de o *Ochire asupra sclaviei* de *Mihail Kogălniceanu* și va cunoaște multiple reeditări și tiraje uriașe de-a lungul unui secol.

Benjamin Franklin încântă prin forța exemplului personal, a informațiilor de ordin teoretic și practic incluse în scrierile sale ca și prin tonul moralizator, mult gustat în epocă. Un volum de *Opere alese* apare în 1859 și va fi reeditat de patru ori (1860, 1868, 1872, 1888) pe când *Poor Richard's Almanac* cunoaștere o traducere selectivă semnată de Varahilu Latescu (1864) care apare tot la Iași sub titlul *Știința lui Ricu cel pățit sau calea spre fericire*. Din proza lui *Edgar Allan Poe* traduce *I. L. Caragiale* și publică în ziarul „Timpul” în 1878. Interesul pentru opera lui *Franklin* a fost unul constant și de durată în cultura noastră. Traducerile din opera sa apărute în multiple versiuni de-a lungul timpului sunt completate de monografiile – printre care menționăm *Franklin. Viața și opera*, de *Alexandru Botez* (1933); *Benjamin Franklin* de *Petru Comarnescu* (1957), *Benjamin Franklin* de *Ion Savu Nanu* (1967) – studii, analize de mare valoare care contribuie în mod substanțial la aprofundarea cunoașterii celor două culturi. Cele mai apreciate poartă semnătura

unor cărțurari de mare prestigiu, precum sunt *Adrian Marino* cu *Benjamin Franklin în cultura și literatura română* (1976) și *Ioan Comșa*, *Benjamin Franklin în memoria românilor* (1976), care investighează traducerile și imitațiile după *Franklin* apărute în literatura noastră. În opinia lui *Adrian Marino*, „personalitatea, activitatea și opera lui *B. Franklin*... întrunea toate condițiile unei difuziuni largi, la un nivel mediu, în forme pe deplin accesibile tuturor spiritelor românești preocupate de progres și luminare. De unde și marea influență, succesul său considerabil de public și printre literații-ideologi ai epocii, mulți dintre ei adevărați oameni politici. Prestigiul noutății exemplului ca și exotismul său joacă un rol nu mai puțin important în această receptare de proporții”.

Epoca interbelică este bogată în traduceri, dar foarte săracă în traducerea capodoperelor literaturii universale. Piața este invadată de traduceri din opere minore, ne semnificative datorate atât unor rațiuni comerciale, cât mai ales absenței unui solid aparat critic și selectiv al valorilor autentice care să influențeze pozitiv evoluția gustului artistic și literar și să potențeze receptarea.

Fenomenul cultural și literar al traducerilor înregistrează un progres remarcabil după 1948, marcând concomitent o importantă schimbare de atitudine: grija pentru selecția sistematică a lucrărilor de certă valoare, conjugată cu creșterea calității traducerilor prin contribuția unui mare număr de traducători specializați sau a unor reputeți scriitori români se vor reflecta în realizările de excepție ale anilor '50, '60, '70. Importante studii monografice – de autori și curente, de epoci și direcții literare – comentarii critice, studii și eseuri, prefețele și postfețele care însoțesc traducerile au jucat un rol prevalent în configurarea unui inestimabil patrimoniu universal asimilat și fructificat de o manieră specifică în cultura și literatura noastră.

Se conturează astfel o nouă conștiință de sine a propriei noastre literaturi care a ieșit mult îmbogățită și cu un spor de originalitate indiscutabil, în urma dialogului, confruntării sau schimbului cu marile valori ale spiritualității umane, în ansamblul său. Este evidentă, așadar, constatarea că valorile naționale sunt potențate iar energia creativă maturizată de concurența traducerilor. „Traducerile literare valoroase nu invalidează preeminența literaturii originale, ci dimpotrivă o asigură”, susține *Gelu Ionescu*, care insistă asupra importanței abordării fenomenului traducerii cu mai multă responsabilitate și fără prejudecăți, reclamând o receptare mai *activă* a literaturilor lumii. El relevă în binecunoscuta sa lucrare deja menționată, existența la noi a unui conștient *corpus de traduceri*, din marea majoritate a literaturilor lumii, de la cele mai vechi texte indiene până la cele mai recente succese în plan literar, care reflectă o nouă orientare, definitorie pentru cultura și literatura română contemporană prin maturitate și coerență. Nimic din marea creație a geniului uman nu a rămas străină marelui public și cu atât mai puțin specialiștilor. Are loc o reformare însemnată a gustului public dar și a mentalităților cu privire la munca traducătorului. Cererea de literatură străină bună este consecventă și mereu crescândă. Setea de lectură a unor diverse categorii de cititori este greu potolită, fiind chiar stimulată de o politică editorială adecvată unei „vieți culturale de masă”. Chiar dacă în mod firesc criteriul consumului nu a fost total exclus din politica editurilor românești, identificăm acțiuni sistematice, concertate de asimilare și răspândire a literaturii universale prin intermediul traducerilor care devin astfel mai întâi un act de cultură și apoi unul comercial. În ciuda marelui hiatus proletcultist din primul deceniu postbelic, când cea mai mare parte a clasicilor români sunt cenzurați și netipăriți și s-a acordat atenție excesivă literaturii sovietice masiv tradusă în acea perioadă, putem totuși vorbi de o reconsiderare treptată a literaturii naționale și universale în țara noastră. La începutul anilor '60 asistăm la debutul instituționalizării acțiunii

traducere și receptare a literaturilor lumii. Iau ființă edituri specializate precum *Editura pentru literatură universală*, devenită ulterior *Editura Univers*, *Editura Minerva*, *Albatros*, *Cartea Românească* etc și reviste de cultură orientate cu predilecție spre promovarea patrimoniului universal în cultura noastră, de pildă „*Secolul 20*”, de departe cea mai prolifică; acestea își propun și reușesc să desfășoare o adevărată „campanie de traduceri”, o activitate matură, responsabilă, eficientă, de absorbție conștientă a mării creații universale indispensabilă dezvoltării și progresului propriei noastre culturi și literaturi. O preocupare la fel de asiduă a fost aceea de a stimula formarea unor traducători competenți și a analiștilor lucizi ai fenomenului universal, cu certe disponibilități de a răspunde unor cerințe imperioase de îndrumare și formare culturală a publicului românesc. Numai în perioada 1961-1980, *Editura Univers* a publicat aproximativ 2700 titluri de opere beletristice, dintr-un număr de 2100 autori, traducându-se în românește „mai mult și mai bine decât în toate epocile la un loc”, apreciază *G. Ionescu*.

Saltul calitativ real în abordarea fenomenului traducerilor este întărit și de constatarea că, spre deosebire de perioada 1900-1945, când se practica traducerii de mică extindere (de preferință între 30-120 pagini), în volume mici cu una sau două nuvele, sau o singură piesă de teatru, într-o puzderie de colecții cum ar fi *Biblioteca „Lumea”*, *Biblioteca Universală*, *Biblioteca populară Socec*, *Biblioteca românească enciclopedică*, *Biblioteca „Lumina”*, *Biblioteca Teatrului Național* etc., în anii postbelici se manifestă preferința pentru volume ample de sute de pagini. Colecțiile care se păstrează sunt mai ales „Biblioteca pentru toți” (colecție de buzunar) a *Editurii Minerva* și colecția „*Globus*” a *Editurii Univers*, care se implică asiduu în informarea și ghidarea cititorului spre esența respectivei opere. Sunt respectate în totalitate titlurile originale iar textele încetează de a mai fi trunchiate precum se întâmpla în mod curent înainte de război.

Un aport esențial în receptarea literaturilor străine și îmbogățirea fără precedent a culturii române ce se cuvine remarcat și reliefat, revine „traducerilor de exegeză literară și estetică” pe care *Gelu Ionescu* le consideră acțiuni editoriale spectaculoase ale *Editurilor Univers*, *Minerva* și *Meridiane*, menite să ateste superioritatea și excelența unei perioade de mare fecunditate și efervescență culturală, care nu poate fi negată sau tratată cu excese de subiectivism, frecvente astăzi în cultura noastră. În fața evidenței, o negare sterilă ar putea trece drept ridicolă, total deplasată și neavenită, contravenind unei minime deontologii a cărei respectare se impune de la sine.

Bibliografie :

- Traian Herseni, *Sociologia literaturii*, București, Editura Univers, 1973,
George Steiner, *După Babel. Aspecte ale limbii și traducerii*, București, Editura Univers, 1983;
Radu Greceanu, apud G. I. Tohăneanu, *Terminologia traducerii*, în „Orizont”, nr. 25
Ioan Comșa, *Benjamin Franklin în memoria românilor*, în „Secolul 20”

Prof. Ioan Gheorghită

Școala Gimnazială Pardina, jud. Tulcea

